

A la veille d'un grand conflit

À la fin du XIXe siècle, l'Allemagne et l'Italie avaient achevé leur unification et s'efforçaient d'édifier un empire colonial. Toutes deux possédaient déjà des colonies en Afrique, mais ces possessions ne pouvaient se comparer à celles de la France et de l'Angleterre.

Pour remédier à cette infériorité, l'Allemagne fit construire, sous la direction de l'amiral von Tirpitz, une puissante flotte de guerre. L'Angleterre se sentit menacée; d'autant plus qu'entre 1909 et 1914 les Allemands approfondirent le canal de Kiel : la flotte allemande de la Baltique pouvait désormais passer dans la mer du Nord.

Les Français ressentaient toujours douloureusement la perte de l'Alsace-Lorraine; en 1911, un incident faillit mettre le feu aux poudres : l'Allemagne avait envoyé à Agadir le croiseur *Panther* pour soutenir des chefs marocains anti-français.

Enfin, l'unification de l'Allemagne sous l'hégémonie prussienne avait laissé l'empire austro-hongrois considérablement affaibli. Les Habsbourg ne voyaient qu'un moyen d'agrandir leurs territoires : s'étendre à l'est, aux dépens de l'empire turc. Mais la Russie avait elle aussi des vues sur les territoires turcs; ses intérêts étaient donc opposés à ceux de l'Autriche. De plus, la Russie, en 1905, avait subi de terribles défaites, à la fois sur terre et sur mer, dans une guerre contre le Japon. Elle désirait donc doublement regagner son prestige fortement entamé.

La tension internationale augmente à la suite de l'attitude provocante du second empereur

d'Allemagne, Guillaume II. Jaloux du prestige de Bismarck, il l'oblige à démissionner. Autoritaire et ambitieux, il poursuit une politique qui éveille l'hostilité de l'Angleterre et de la Russie.

La Russie, la France et l'Angleterre forment alors la « Triple Entente ». En face de ce bloc se dressait la « Triple Alliance ou Triplice » déjà conclue entre l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie et l'Italie, en 1882.

À partir de ce moment, le moindre incident pouvait déclencher la guerre. Pourtant, plusieurs événements graves eurent lieu, sans toutefois provoquer de conflit. En 1908, l'Autriche annexa la Bosnie et l'Herzégovine; en 1911, l'Allemagne intervint dans les affaires marocaines; la même année, l'Italie s'empara de Tripoli; en 1912 et 1913, il y eut deux conflits dans les Balkans, sans que la paix du monde en fût troublée.

Mais, le 28 juin 1914, l'archiduc François-Ferdinand, héritier de la couronne austro-hongroise, est assassiné à Sérajévo, en Bosnie, par un membre d'une organisation terroriste serbe. Cet incident précipite l'Europe dans une guerre qui devait se prolonger durant quatre ans.

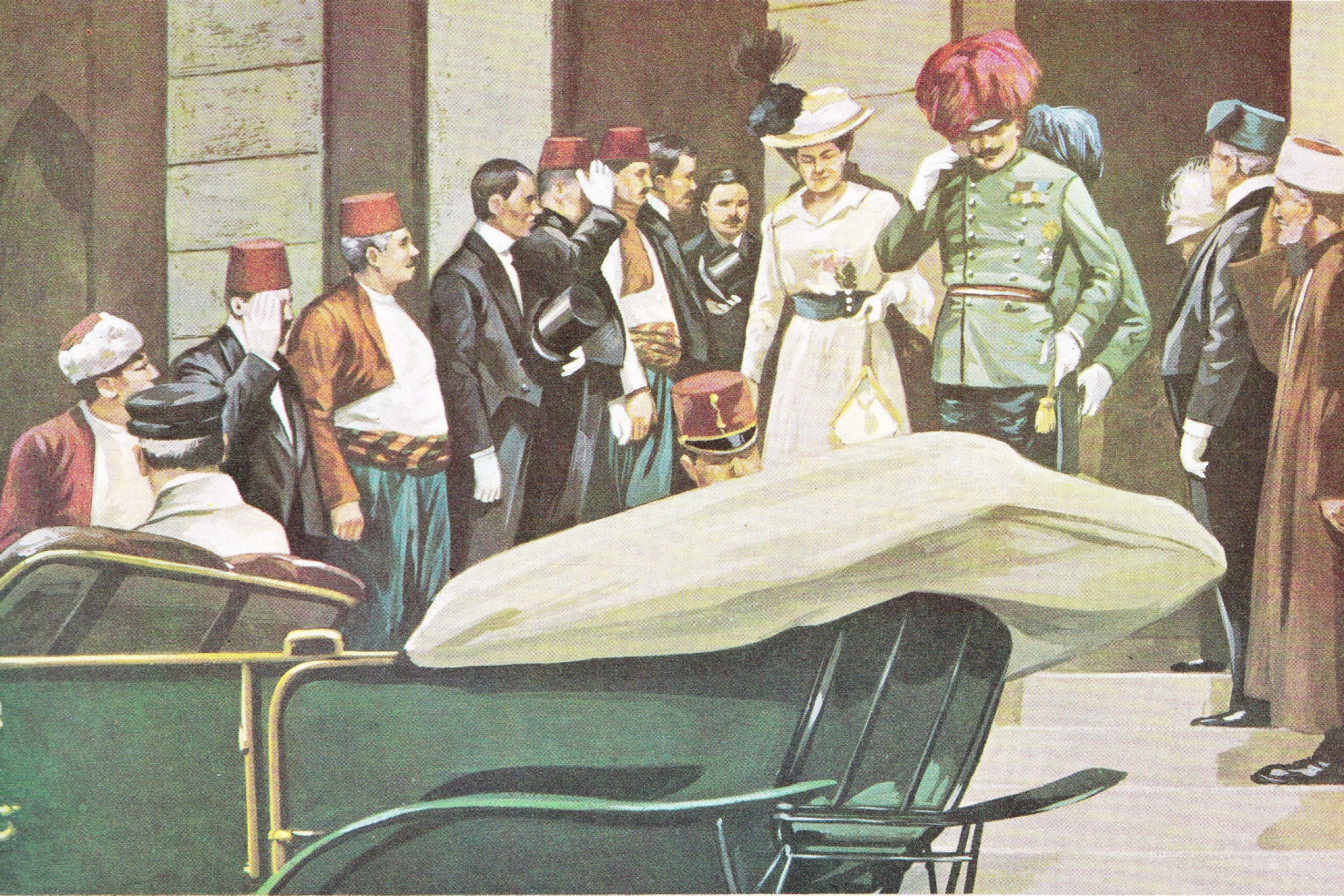
En haut : l'archiduc François-Ferdinand quelques instants avant l'attentat de Sérajévo.

En bas, à gauche : le Grand Quartier Général allemand, avec Guillaume II au centre, le maréchal von Hindenburg, vainqueur de Tannenberg, à gauche, et le général Ludendorff à droite.

À droite, au-dessus : les maréchaux français Joffre et Foch.

À droite, au centre : Albert Ier, roi des Belges, qui s'opposa au passage des armées allemandes.

À droite, en dessous : le général anglais Kitchener, qui organisa les forces britanniques en 1914, et le général américain Pershing, commandant du corps expéditionnaire en France.

HET CONFLICT WORDT VOORBEREID

De Europese landen hadden reeds sedert het einde der vijftiende eeuw de wedloop om koloniën ingezet, doch in de negentiende eeuw was de concurrentie bijzonder groot en wel om twee redenen. Ten eerste waren vele van de beste "stukken" reeds in bezit genomen. Alleen Afrika en gedeelten van Oost-Azië konden nog gekoloniseerd worden. Ten tweede waren twee nieuwe mededingers komen opdagen: Duitsland en Italië. Beide landen hadden nog slechts kort hun éénwording voltooid en beide meenden het recht te hebben, aan de opbouw van een overzees rijk te beginnen. Beide veroverden koloniën in Afrika, terwijl Duitsland ook nog een gedeelte van Nieuw-Guinea verkreeg. Noch Duitsland, noch Italië konden echter de hand leggen op Afrikaanse gebieden, die de vergelijking met de bezittingen van Frankrijk en Engeland konden doorstaan.

Voorals Duitsland voelde dit als een grote onrechtvaardigheid, waar men slechts één ding tegenover kon stellen: de opbouw van een machtige oorlogsvloot. Onder de leiding van Admiraal Von Tirpitz, minister van Marine, werd de Duitse vloot snel uitgebreid en Engeland ging haar beschouwen als een wapen, dat speciaal tegen de Engelsen gebruikt zou worden. De Britse vrees werd nog vergroot door het feit dat de Duitsers tussen 1909 en 1914 het Kanaal van Kiel, dat de Baltische Zee met de Noordzee verbond, uitdiepten, zodat zelfs de grootste oorlogsschepen het konden passeren.

Intussen hadden de internationale wrijvingen nog vele andere bronnen. In de eerste plaats bleven de Fransen lange tijd verbitterd over de Duitse annexatie van Elzas-Lotharingen in 1871. Deze gevoelens werden in 1911 nog versterkt, omdat Duitsland toen de kanonneerboot "Panther" naar Agadir zond om de anti-Franse Marokkaanse leiders te steunen. Verder had de éénwording van Duitsland onder de leiding van Pruisen Oostenrijk-Hongarije aanzienlijk verzwakt. Voor de Habsburgers stond nu nog slechts één weg open om hun grondgebied te vergroten. Expansie naar het oosten ten koste van het ineenslopende Turkse Rijk. Maar ook Rusland had plannen in verband met de Turkse gebieden in de Balkan, zodat zijn belangen in scherpe

tegenstelling tot die van Oostenrijk stonden. Bovendien leed Rusland in 1905 zware nederlagen, zowel te land als ter zee in de oorlog tegen Japan, die ontstaan was over hun belangen in Korea. Na deze gebeurtenissen was Rusland om twee redenen besloten zijn prestige en macht te handhaven.

Deze en vele andere oorzaken voor de internationale spanning werden door de aanmatigende en uitdagende houding van de tweede Duitse keizer, Willem II, nog verergerd. Hij had Bismarck, de bouwmeester van de Duitse eenheid, tot ontslagname gedwongen. Zonder de raad van Bismarck voerde hij een politiek, die Engeland en Frankrijk tegen hem in het harnas joeg.

De grote mogendheden vormden vijandige bondgenootschappen om hun eigen posities te verstevigen. De Triple Alliantie tussen Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië was reeds in 1882 onder invloed van Bismarck tot stand gekomen. In 1891 beantwoordden Frankrijk en Rusland deze door de vorming van een Dubbele Alliantie. De Engels-Franse Entente van 1904 werd in 1907 door een Engels-Russische overeenkomst inzake koloniale geschillen gevolgd. Zo werd de Triple Entente gevormd.

Van dat ogenblik af kon bijna elk incident tot een geweldige oorlog leiden. Toch vonden verscheidene belangrijke incidenten plaats zonder dit gevolg. In 1908 annexeerde Oostenrijk Bosnië en Herzegovina in de Balkan; in 1911 bemoeide Duitsland zich met Frans-Marokkaanse zaken; hetzelfde jaar bezette Italië Tripolis; in 1912 en 1913 woedden twee kleinere oorlogen in de Balkan. Maar de wereldvrede bleef bewaard.

Op 28 juni 1914 echter werd Aartshertog Frans Ferdinand, erfgenaam van de Oostenrijks-Hongaarse troon, te Sarajevo in Bosnië, door een lid van een Servische terroristenorganisatie vermoord. Dit incident deed een wereldoorlog ontbranden.

Gedurende de volgende vier jaar was bijna het enige nieuws dat telde, dat van de gevechtsfronten. De namen der militaire bevelvoerders werden overal gemeengoed.

Boven : Aartshertog Frans Ferdinand op 28 juni 1914, gereed om in zijn rijtuig te stappen. Enkele ogenblikken later werd hij vermoord. **Onder links :** De Duitse oorlogsleiders: Von Hindenburg, Willem II en Ludendorff. **Rechts :** De Franse Maarschalken Foch en Joffre (boven), Albert I, Koning der Belgen (midden), de Britse Lord Kitchener en de Amerikaanse Generaal Pershing (onder).

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.